

מארבעת סביבותיה. כגון, אם דרך בני
הבקעה לחרוש שדותיהן ממזרח למערב –
עושה בית הפרס את השדה שבמזרח ושל
מערב, כזה:

ואם דרכם לחרוש מצפון לדרום – עושה
בית הפרס מצפון לדרום, כזה:

מפני שחוששין שמא לשם גלגלה המחרישה
את עפר בית הפרס ועצמות המת. אבל לא
לכל ארבעת הצדדים, מפני שאין דרך
לחרוש גם לאורך וגם לרוחב –

ואותן שתי שדות נעשו בית הפרס עד מקום
שחרש שם, ולא יותר משיעור "שתי
מענות",⁽⁵⁹⁸⁾ מענה לצד זה ומענה לצד זה.

כלומר, אותה שדה שנחרש בה הקבר –
כולה בית הפרס היא, שהרי אין אנו יודעים
באיזה מקום היה הקבר. וכיון שיש לחשוש
שמא היה הקבר בקצה השדה, ומשם
התגלגלו עצמות המת לשדה שלצידה,
לפיכך נעשה בית הפרס משם ואילך כשיעור
"מלא מענה". וכל זאת, רק בצדדים שלשם
הולכת המחרישה, מזרח ומערב, או צפון
ודרום, כמבואר⁽⁵⁹⁹⁾.

עליו מים חיים" בא ללמדנו שצריך לערבב
כמבואר.

שנינו במשנתנו: **ואין בית הפרס עושה בית
הפרס.**

ומבאר הגמרא: **מתניתין**, משנתנו היא
דלא כרבי אליעזר.

דתנן במסכת אהלות [פרק יז משנה ב]: **רבי
אליעזר אומר: בית הפרס עושה בית הפרס,**
אם נחרש בית הפרס, נעשו כל ארבעת
השדות סביבותיו כבית הפרס, ועפר בית
הפרס מטמא⁽⁵⁹⁶⁾ אותן.

ומבררת הגמרא: **ורבנן**⁽⁵⁹⁷⁾, התנא של
משנתנו, הסובר אין בית הפרס עושה בית
הפרס, עד כמה עושה בית הפרס כשנחרש?

**כי אתא, כשהגיע רב דימי מארץ ישראל,
אמר בשם ריש לקיש, שאמר בשם רבי שמן
בר אבא:**

**חכמים פוברים שנעשה בית הפרס, שלש
שדות.** כלומר, אותה שדה שהיה בה קבר,
ושדה מכאן, ושדה מכאן, משני צידיה, ולא

יג-א

הפוסק כחכמים [פרק י מהלכות טומאות מת]
ולא הביא כלל את דברי רב דימי "שלש שדות
ושתי מענות", משום שדברי רב דימי הם אליבא
דברי אליעזר, כנ"ל.

598. מענה הוא ה"קו" אשר יקוה אותו
המחרישה על אורך השדה. כמו שנאמר [תהלים
קכט] "על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם".
פירוש המשנה להרמב"ם [אהלות שם].

599. כן פירש רש"י. אבל הר"ש [שם] מקשה:

596. כן פירש רש"י. וראה בתוס'.

597. השפת אמת מציע למחוק תיבת "ורבנן".
ולדעתו יש לפרש [לולי פירוש רש"י]: הגמרא
דנה לדברי רבי אליעזר, בכמה שדות ובאיזה
שיעור סובר ש"בית הפרס עושה בית הפרס",
ולא אליבא דחכמים! ולדעת חכמים, לא נעשה
כלל בית הפרס אלא בית ארבעה סאין סביבות
הקבר בלבד, כמבואר במשנה. ובכך מיושבת
קושיית הר"ש.

ולדעת השפת אמת, זו היא שיטת הרמב"ם,

ותרומה, שהרי לשניהם יש חלק בתבואה, וכל אחד תרם לעצמו.

רבי עקיבא אומר: אין תרומת שניהם תרומה, אפילו לא תרומת הראשון, כיון שהשני חזר ותרם אחריו — גילה דעתו שאינו מסכים בתרומת הראשון, נמצא שהראשון תרם "שלא מדעת חבירו", כלומר, שלא בהסכמתו, ו"התורם שלא מדעת" — אין תרומתו תרומה. וכן תרומת השני אינה תרומה, כי הראשון בהתרמתו גילה דעתו שלא ניחא ליה בתרומת השני.

וחכמים אומרים: אם תרם הראשון כשיעור תרומה, והוא אחד מחמישים — אין תרומת השני תרומה, וכבר פטרו הראשון⁽⁶⁰²⁾,

ואם לא תרם הראשון כשיעור, כגון, שתרם בעין רעה, והוא אחד מששים — תרומת

ומבררת הגמרא: **וכמה הוא שיעור "מלא המענה"?** — **מאה אמה,** שכן שיערו חכמים שעד שיעור זה ראיות העצמות להתגלגל על ידי המחרישה.

כדתנן [שם משנה א]: **החורש את הקבר — הרי זה עושה בית הפרס. עד (600) כמה הוא עושה? מלא מענה,** והוא **מאה אמה.**

שנינו במשנתנו: **ואין תרומה אחר תרומה.** ודנה הגמרא: **מתניתין מני,** משנתנו של מי היא?

רבי עקיבא היא!

דתנן⁽⁶⁰¹⁾: **השותפין בתבואה, שתרמו זה אחר זה —**

רבי אליעזר אומר: תרומת שניהם —

ממקום הקבר למזרח ומערב, או לצפון ודרום. ועיין ברש"ש הדן על ה"ספק ספיקא" של הר"ש, אם נקרא ספק ספיקא, מפני שהכל ספק אחד: אם נתגלגלו לשם עצמות המת. והוא דיון ב"כללי ספק ספיקא" בשולחן ערוך יורה דעה [סימן קי]. ועיין בהרחבה בחברותא למסכת אהלות, בפירוש המשנה ובביאור הר"ש, שהתבאר שם ענין שדה הפרס.

600. גירסת השיטה מקובצת.

601. לפי תוס' יש לגרוס "דתניא" ועיין בתוס' יום טוב.

602. על פי רבינו גרשום, וכן כתב הרע"ב במשנה שם [תרומות פרק ג משנה ג].

למה לא נתיר את שתי השדות מטעם ספק ספיקא [כמבואר שם שמתיירין סביבות שדה שאבד בה קבר מטעם ספק ספיקא], והיינו: כשאנו דנים על שדה מצד מזרח, למה לא נאמר שהקבר היה בצד מערב, ואם תמצי לומר שמא היה בצד מערב, שמא לא גלגלה המחרישה? על כן, חולק על רש"י, וסובר שגם לפי גמרתנו אינו נעשה בית הפרס אלא מאה אמה ממקום הקבר [ומקום הקבר ידוע]. ואכן, רב דימי לא חידש כלום, והיא משנה מפורשת שמונין מאה אמות משפת הקבר.

והאמת, שאפילו לדברי הר"ש חידש רב דימי, כגון [עייין בבוועז]: אם כשחרש את הקבר — לא חרש אלא שבעים אמה, ולא נעשה בית הפרס אלא עד מקום חרישתו, כמבואר בפנים, ועתה חרש יותר, נעשה בית הפרס עד מאה אמה

השני תרומה.

נמצא, שמשנתנו האומרת שאין תרומת השני תרומה (603) — משנת רבי עקיבא היא (604).

שנינו במשנתנו: ואין תמורה עושה תמורה.

ודנה הגמרא: מאי טעמא?

אמר קרא [ויקרא כז] "והיה הוא ותמורתו", ודרשין, "תמורתו" — ולא תמורת תמורתו.

שנינו במשנתנו: ואין הולד עושה תמורה.

והטעם הוא: דאמר קרא [שם] "והיה הוא ותמורתו", ודרשין, הוא בהמת קדשים בלבד עושה (605) תמורה, ולא ולד (606).

שנינו במשנתנו: רבי יהודה אומר: הולד עושה תמורה.

משום, דאמר קרא [שם] "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", ודרשין, מלת יהיה המיותרת — לרבות את הולד.

ומבררת הגמרא: ורבנן, מה דרשו ממלת "יהיה" המיותרת?

ומתריצין: לרבות שוגג כמזיד, אם המיר בשוגג, כגון: שרצה לומר "שור שחור שיצא מביתי יהיה תמורה", ואמר "שור לבן" — תמורתו תמורה.

ואף על פי שבאופן זה אם "הקדיש" קרבן — אינו קדוש, משום דהוי הקדש בטעות, מכל מקום, לגבי תמורה — נתפסת התמורה. ונלמד ממה שנאמר "יהיה".

מתניתין:

העופות והמנחות אין עושין תמורה. (607) שלא נאמר אלא "בהמה". (608) [ויקרא כז]

606. השפת אמת מבאר את הדרשה: מפני שכן הוא לשון הכתוב "כל אשר יתן ממנו לה" יהיה קודש לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המיר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", משמע ש"הוא" היינו הקרבן "אשר יתן ממנו לה", ולא הולד. ועיין שם ביאורו בדרשת רבי יהודה.

607. אין ממירין אותן ואין ממירין עליהן.

608. גירסת המשנה "שלא נאמר אלא בבהמה". כלומר [על פי שושנים לדוד]: דרשה זו איננה משום "יתור" הכתוב, שהרי כבר נדרש [ט א] לדרשה אחרת, אלא ממשמעות הקרא, ממה שהתורה מדברת בבהמה יש למעט עופות ומנחות. ומדוייקת לשון המשנה, שלא אמרה

603. כתב הרב מתן בסתר, דאין הכוונה דוקא רבי עקיבא ולא חכמים —

שהרי אפילו לדעת חכמים אם תרם הראשון כשיעור — אין תרומת השני תרומה, ואפשר להעמיד המשנה אפילו אליבא דחכמים — ואם תרצה לתרץ שבמשנה נאמר בלשון סתמי, הכולל בכל האופנים, בין בתרם כשיעור ובין בשלא תרם כשיעור —

אי אפשר לומר כן לדעת תוס' [ד"ה רבי עקיבא] שמשנתנו אינה מדברת בכל האופנים, אלא דוקא כשנתנו רשות זה לזה. וחוזרת הקושיה למה לא נעמיד המשנה כחכמים? ועיין שם תירוץ.

604. עיין הערה בשם החק נתן.

605. גירסת השיטה מקובצת.

למעט אותן מ"קרבן", משום שלדעתו קדשי בדק הבית נקראים קרבן. וממעט אותן מדרשה אחרת. והיא:

אחרי שהתורה כתבה [פסוקים ט"ו] דיני תמורה, חזרה התורה וכתבה [פסוקים לב-לג] דין תמורה לגבי מעשר בהמה. וכך כתוב שם "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט – העשירי יהיה קודש לה". לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו, ואם המר ימירנו, והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל". לפיכך:

אמר רבי שמעון: והלא (614) מעשר בהמה בכלל כל הקדשים שעושין תמורה היה,

"ואם המר ימיר בהמה בבהמה". (609)

הציבור והשותפין אין עושין תמורה, (610) לפי שנאמר [שם] "לא יחליפנו ולא ימיר" בלשון יחיד. (611) ודרשינן, יחיד עושה תמורה, ואין הציבור והשותפין עושין תמורה.

קדשי (612) בדק הבית אין עושין תמורה, לפי שנאמר [שם] "קרבן", וקדשי בדק הבית אינם נקראים קרבן, כמו שיבואר בגמרא. אלו הם דברי תנא קמא (613).

רבי שמעון מודה שאין קדשי בדק הבית עושין תמורה, אלא, שהוא סובר שאי אפשר

לפירוש המובא ברש"י [לקמן בגמרא] שכל דברי המשנה בסיפא הם דברי רבי שמעון הסובר שנקראו "קרבן". ופירוש המשנה הוא: קרבנות בדק הבית אין עושין תמורה. ומה הטעם? אמר רבי שמעון וכו'. ולא נתמעטו מטעם שאמרה התורה "קרבן" אלא מההיקש למעשר. ומכל מקום, כתבו התוס' יום טוב והחק נתן, שרישא של המשנה שנתמעטו קרבן צבור ושותפין מלשון יחיד, אינם דברי רבי שמעון, כי לדעתו נתמעטו גם צבור ושותפין מההיקש למעשר בהמה, כמו שיבואר בגמרא.

613. כן מפרש רש"י כאן במשנה, שהם דברי חכמים הממעטין קדשי בדק הבית מטעם שלא איקרי "קרבן", ורבי שמעון ממעט מהיקש למעשר בהמה. ובגמרא מפרש [לפי גירסא אחרת] שכל דברי המשנה הם דברי רבי שמעון. ופירוש המשנה הוא: קדשי בדק הבית אין עושין תמורה. ומה הטעם? אמר רבי שמעון? והלא מעשר בהמה וכו'.

ומבואר לעיל [הערה הקודמת].

614. גירסת המשנה והשיטה מקובצת.

"שנאמר בהמה" [כמו בסיפא: שנאמר "לא יחליפנו"].

609. הגרי"ז דן במה שאמרה המשנה שמנחות אינן עושות תמורה משום שנתמעטו מ"בהמה". ולכאורה אין צריך דרשה מיוחדת לכך, כיון שמנחות לפני שנתקדשו בכלי שרת, ונתקדשו רק בקדושת פה אין עליהן אלא קדושת דמים בלבד כמבואר במשנה במסכת מעילה [י א], אם כן, אינן עושות תמורה משום שקדושתן קדושת דמים, כמבואר בהמשך המשנה? ועיין במכתבים בספרו חידושי מרן רי"ז הלוי.

610. ומבואר לעיל ב ב.

611. ולא נאמר "לא יחליפוהו ולא ימירו". רבינו הלל בפירושו על התורת כהנים.

612. גירסת המשנה היא: קרבנות בדק הבית וכן העתיק הרמב"ם [פרק א מהלכות תמורה הלכה יב]. ולכאורה קשה: וכי קרבנות הם? התוס' יום טוב מבאר גירסא זו, על פי מה שאמרה הגמרא שקדשי בדק הבית נקראים "קרבן" אלא שלא נקראו "קרבן ה'". ולפי גירסא זו ניחא טפי

ולמה יצא, למה חזרה התורה ופרטה בו דין תמורה?

הגמרא מביאה ברייתא, ובה דרשינן למעט קדשי בדק הבית מתמורה.

להקיש אליו, כדי שנלמד ממנו שאר הקדשים, לומר לך, (615) מה מעשר — קרבן יחיד הוא, ובהמת השותפין פטורה ממעשר כמו שמבואר במסכת בכורות [נו ב], (616) ועושה תמורה, אף כל קרבן יחיד עושה תמורה, יצאו [נתמעטו] קרבנות צבור והשותפין.

תנו רבנן: יכול יהו קדשי בדק הבית עושיין תמורה? תלמוד לומר [שם]: ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה'... לא יחליפנו ולא ימיר אותו". ודרשינן, מי שנקראו "קרבן" עושיין תמורה, יצאו קדשי בדק הבית שלא נקראו קרבן.

ותמהינן: וכי לא נקראו קרבן?!

ומה מעשר קדשי מזבח, ועושה תמורה, אף כל קדשי מזבח. יצאו קדשי בדק הבית. (617)

והא תניא, הגמרא מביאה ברייתא אחרת, ובה משמע שנקראו קרבן.

ברייתא ההיא נשנתה לגבי שחוטי חוץ (618). אמרה התורה [ויקרא יז] "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה [חוץ לעזרה. רש"י] או אשר ישחט מחוץ למחנה. ואל פתח אוהל מועד לא

נמרא:

שנינו במשנתנו: קדשי בדק הבית אין עושיין תמורה.

בהמה בדיר שאותה הקדישה התורה כדי לומר שבשעה שהוא מעשר הוא אינו אלא מברר איזה היא הבהמה קדושה] נמצא, שבהעברתו את הדיר תחת השבט הוא כמקדשו לעשירי, ולא המקדישו! שאין הוא המקדיש, אלא דחשיב כאילו הקדיש.

615. הקשה השפת אמת: מה היה קשה לרבי שמעון [ולרבי לקמן בגמרא] "למה יצא מעשר"? הרי מעשר שונה משאר הקדשים [חוץ מבכור] בכך שקדושתו אינו מכח האדם המקדישו, אלא מכח שקדושתו התורה בצאתו העשירי תחת השבט. ואי לכך, היה מקום לומר שלא שייך בו תמורה, שהרי בפרשת תמורה נאמר "כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש לא יחליפנו ולא ימיר אותו", וכבר מבואר לעיל שמחמת סברא זו נתמעטו ולדות קדשים שאין ממירין עליהם. ואם כן, הוצרכה התורה לחדש בו דין תמורה. ומה היה קשה לרבי שמעון?

616. עיין בחידושי הגרי"ז המבאר דין שותפין במעשר בהמה לשיטת רש"י והרמב"ם.

617. והיא המדה השמינית משלש עשרה המדות שהתורה נדרשת בהן: "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא".

ומיישב, שאפשר לומר, שמעשר אכן נקרא "כל אשר יתן", הואיל והוא מעבירו תחת השבט, והיהו מטיל על העשירי להיות קודש. ומסתבר לומר כן, שהרי כל הדיר אינו טבל לפני שמעשר [שהרי לפני שמעשר את צאנו אין

618. והובאה לעיל [ו ב] ושם מבואר.

הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה'...
ונכרת האיש ההוא מקרב עמו".

ודרשה שם הברייתא ממה שנאמר "קרבן",
שרק על שחיטת קדשים מחוץ לעזרה חייב
כרת, ולא על שחיטת חולין בעזרה.

ומקשה שם הברייתא: **אי "קרבן"**, כלומר,
מנין שלדרשה זו כתבה התורה "קרבן",
ולמה לא נדרש: **שומע אני אפילו קדשי בדק
הבית**, שאם שחטן בחוץ חייב כרת, שהרי
קדשי בדק הבית **נקראו קרבן?** ומנין
שנקראו "קרבן"? **כענין שנאמר**, בשלל
מלחמת מדין [במדבר לא] **"ונקרב את קרבן
ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד
עגיל וכומז"**, וכלים אלו ודאי אינם אלא
קדשי בדק הבית? **תלמוד לומר "ואל פתח
אוהל מועד לא הביאור"**, ודרשינן, **כל הבא
אל פתח אוהל מועד**, והם קדשי מזבח —
חייבין עליו משום שהוטי הוין, וכל שאינו
בא לפתח אוהל מועד, כגון: קדשי בדק
הבית, שסתמן בעלי מומין הם — **אין
חייבין עליו משום שהוטי חוין**.

עד כאן הברייתא. ומסיקה הגמרא: **אלמא**,
מוכח מדברי הברייתא, שקדשי בדק הבית
איקרו [נקראו] **"קרבן"**, ואיך נתמעטו
מ"קרבן" האמור בתמורה?

ומתרצינן: **אמר רבי חנינא: לא קשיא! הא**,

ברייתא זו, לגבי שחוטי חוץ, הסוברת
שקדשי בדק הבית נקראו קרבן — **רבי
שמעון** היא, הממעט במשנתנו קדשי בדק
הבית מההיקש למעשר בהמה ולא מ"קרבן",
מפני שלדעתו, אכן, נקראו "קרבן". **הא**,
ואילו הברייתא הממעטת אותן מתמורה
ממה שנאמר קרבן — **רבנן** היא, הסוברים
במשנתנו שנתמעטו מחמת שלא נקראו
"קרבן".

לרבי שמעון איקרי קרבן, לרבנן לא איקרי
קרבן.

ותמהינן: וכי לא נקראו קרבן? **והא כתיב
שם בשלל מלחמת מדין "ונקרב את קרבן
ה'?"**

ומתרצינן: **"קרבן ה'" איקרי**, אבל **"קרבן
לה'" שמשמעו קרבן המובא לשם ה'
בעזרה**, לא איקרי. (619) (620)

הגמרא מביאה ברייתא, ובה דורש רבי
שמעון את דרשתו ממה שכפלה התורה דין
תמורה לגבי מעשר בהמה אחרי שכבר נאמר
בשאר קדשים, כמבואר במשנתנו, ודרשת
רבי.

תנו רבנן: אמרה תורה לגבי מעשר בהמה:
"לא יבקר בין טוב לרע, ולא ימירנו". ויש
להקשות: **למה נאמר? והלא כבר נאמר "לא**

וסובר שאין צריך למעטן מהיקש ממעשר בהמה,
כיון שנתמעטו ממה שנאמר "קרבן", הא רבי
שמעון, כמבואר לללישנא קמא.

ולפי גירסא זו — גרסינן בהמשך הגמרא:
מאי רבי, מנין שרבי אינו ממעט קדשי בדק הבית
ממעשר בהמה אלא מ"קרבן"? דתניא וכו'.

619. עיין ברש"י, וביאור דבריו בקרבן אהרן על
התורה כהנים.

620. [לישנא אחרינא: הא רבי, החולק עם רבי
שמעון בברייתא הבאה, ואינו סובר שהדרשה
"למה יצא מעשר" באה למעט קדשי בדק הבית,

מ"קרבן", כמבואר לעיל, ודבר שאינו בא בחובה יבואר לקמן שנתמעט מטעם היותו קרבן ציבור.

הילכך, רבי אומר: למה יצא (622) מעשר מעתה, לידון ב"תמורת שמו" וב"תמורת גופו". (623)

כלומר, (624) מעשר בהמה יצא משאר כל הקדשים ב"דבר חדש", הנקרא "תמורת שמו". שאם טעה האדם המונה את הצאן ומעבירם תחת השבט, וקרא למי שיצא עשירי "תשיעי", ולזה שיצא אחד עשר קרא "עשירי" – כולם קדושים!

זה שיצא עשירי, הרי הוא קדוש בקדושת מעשר בהמה, הואיל והוא יצא עשירי, למרות שקרא לו "תשיעי".

זה שיצא אחד עשר, קדוש בקדושת שלמים הואיל וקראו עשירי, אף על פי שהקריאה היתה בטעות, שאינו עשירי. והלכה זו נלמדת [בכורות ס ב] ממה שאמרה התורה בפרשת מעשר [שם] "וכל מעשר", וחידוש מיוחד הוא במעשר בהמה, ואינה בכל הקדשים, והוא הנקרא "תמורת שמו".

וכיון שיצא מעשר לדון בדבר החדש, ב"תמורת שמו", לכן הוה אמינא שאין לך

יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע", וגומר. ומעשר בכלל כל הקדשים הוא?

אלא, לפי שנאמר "לא יחליפנו ולא ימיר אותו", אם כתבה התורה מקרא זה בלבד, היה משמע לאסור כל תמורת הקדשים: קרבן יחיה, קרבן ציבור, וקרבן מזבח, וקרבן בדק הבית, ודבר שבא חובה, (621) ולקמן יבואר. וכיון שהיה משמע כן, לפיכך תלמוד לומר "לא יבקר", למעט קרבן ציבור וקדשי בדק הבית ודבר שאינו בא בחובה.

ואיך נדרש מ"לא יבקר"? אמר רבי שמעון: והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה, ולמה יצא? לומר לך: מה מעשר קרבן יחיד הוא, וקרבן מזבח הוא, ודבר שבא בחובה הוא, ודבר שאינו בא בשותפות הוא [מבואר במשנה], ועושה תמורה. אף כל קרבן יחיד וקרבן מזבח ודבר שבא בחובה

יג-ב ודבר שאינו בא בשותפות, עושה תמורה. ונתמעטו קרבן ציבור והשותפין, וקדשי בדק הבית ודבר, שאינו בא בחובה.

רבי חולק וסובר, שלא צריך למעט כל אלו מההיקש למעשר בהמה. לפי שאפשר למעט קרבן ציבור והשותפין ממה שנאמר "לא יחליפנו ולא ימיר" בלשון יחיד, כמבואר במשנה. וכן אפשר למעט קדשי בדק הבית

621. גירסת רש"י והשיטה מקובצת.

622. גירסת השיטה מקובצת.

[ראה הערה הבאה] והשארנו את הגירסא שבדפוס.

624. מבואר על פי פירוש השני של רש"י, ורש"י מעיד שהוא הפירוש העיקרי. והוא הפירוש הראשון של תוס' ד"ה לדון. ולפי פירוש זה מתפרש המשך הגמרא "ולומר לך", שאינו לימוד חדש ["קרבה" ו"אין קריבה",

623. יש כאן כמה גירסאות ברש"י [ועיין הגהות הב"ח] ובתוס', ובשיטה מקובצת, וברבינו גרשום, וקשה לעקוב על הגירסא האמיתית, ואיזו גירסא מתאימה לפירוש השני של רש"י